

The authors substantiate the objective need to prepare future teachers for professional relations, which involves mastering the ethical principles of business relationships in the educational environment, understanding the essence of the requirements for the employee as a member of a team of like-minded people; ability to act in accordance with common goals, objectives, based on recognized in the educational environment moral and ethical principles; ability to analyze complex communicative situations, knowledge of ways to prevent and resolve conflicts between participants in professional interaction; awareness of the essence of anthropological competence of a modern teacher, its indicators, ways of formation and methods of implementation in professional communication, mastery of the basics of psycho-emotional self-regulation, to be motivated for constant personal and professional self-improvement. In freelance education, such training can have a universal meaning, but it is especially important for the teacher as a subject of continuous multilevel professional interaction.

Key words: *pedagogical institution of higher education; teacher training; professional relations; teaching staff; cooperation; requirements for teachers.*

Стаття надійшла до редакції 14.03.2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247105>
УДК 378.091.3:373.6.011.3-051:005.968

ТАРАС ОЛЕФІРЕНКО

ORCID: 0000-0002-3278-8125

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

У статті обґрунтовано важливість підготовки майбутніх учителів трудового навчання й технологій до розвитку професійної кар'єри як підґрунтя для визначення студентами ще на етапі навчання у закладі вищої освіти своїх індивідуальних професійних уподобань, опанування інструментами пошуку свого місця у професійному житті, адаптації на робочому місці, подальшого професійного й кар'єрного розвитку тощо. Здійснено студіювання підходів учених до аналізу специфіки підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, що дало змогу визначити основний перелік педагогічних умов розвитку їх професійної кар'єри з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності. За допомогою методу експертних оцінок проведено опитування науково-педагогічних працівників Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, метою якого було експертне оцінювання визначеного автором статті переліку оптимальних педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Виокремлено низку педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання й технологій до розвитку професійної кар'єри за блоками: організаційно-методичний (наявність відповідних служб, зацікавлених в ефективному плануванні студентами майбутньої професійної кар'єри; здійснення цілеспрямованої підготовки студентів з питань розвитку кар'єри; залучення до професійної діяльності на етапі навчання у закладі освіти; мотиваційно-цільовий (формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку; формування відповідної системи ціннісних і кар'єрних орієнтацій; змістовий (введення кар'єрно-професійного контексту у зміст навчання; ознайомлення з вимогами ринкового середовища щодо здійснення професійної діяльності та умов кар'єрного розвитку).

Ключові слова: *педагогічні умови, майбутні учителі трудового навчання й технологій; розвиток професійної кар'єри*

Постановка проблеми. Розбудова сучасної системи вищої освіти в Україні відбувається з урахуванням актуальних суспільних викликів, нового етапу розвитку національного державотворення, складної динаміки перебігу духовно-культурних, соціальних, економічних процесів в українському суспільстві (Андрущенко, 2012, с. 13). При цьому ефективність професійної реалізації фахівців з вищою освітою зумовлені сучасними запитами з боку суспільства, роботодавців, ринку праці тощо (Бобрицька, 2015, с. 64).

У контексті нових запитів до результативності роботи фахівця з вищою, зокрема педагогічною, освітою виявляється, що попередній досвід звичних способів його діяльності, набутий у системі вищої освіти, стає неадекватним зміненню умов. Різниця в організації, завданнях і умовах освітнього процесу у вищій школі та

професійною діяльністю створює своєрідний бар'єр, який необхідно подолати молодому фахівцю, щоб бути конкурентним, активно включитися в нові форми роботи, успішно рухатися до мети – професійного й особистісного становлення, кар'єрного розвитку (Бобрицька, 2015, с. 64). З огляду на це, є нагальна потреба у віднайденні ефективних механізмів підготовки майбутніх учителів, зокрема трудового навчання та технологій, до розвитку професійної кар'єри з орієнтацією на фундаментальні глобальні цінності освіти як стратегічного ресурсу соціально-економічного і культурного розвитку України. Тож удосконалення підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри передбачає визначення педагогічних умов, що обумовлює актуальність цього дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Питання розвитку готовності майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри були предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких А. Братанич, Н. Гончарова, Т. Канівець, В. Лозовецька та інші. На ґрунті вітчизняного й європейського досвіду проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій висвітлювали Д. Кільдеров, М. Пригодій та інші. Автором цієї публікації було виконано низку досліджень, які дали змогу здійснити психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя (Олефіренко, 2019а), обґрунтувати принципи підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри (Олефіренко, 2019b), що й створило теоретичне підґрунтя для здійснення цієї наукової розвідки.

Метою статті є визначення педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

1. Вклад основного матеріалу дослідження. Передусім зазначимо, що характеристика сутнісного змісту дефініції «педагогічні умови» досить широко розкрита у психолого-педагогічних дослідженнях (Братанич, 2019; Котенева, 2016; Нагорная, 2011; Нечепоренко, 2019; Пригодій, 2011; Тенетилова, 2011; Пичугова, 2009), узагальнення яких створило наукове підґрунтя для авторського розуміння педагогічних умов як спеціально організованих заходів впливу (зміст, форми, методи, матеріальні умови, реальні ситуації), що обумовлені політичними, соціально-економічними, аспектами, взаємопов'язані у освітньому процесі та від яких залежить та за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки учителів.

Студіювання підходів учених до аналізу специфіки підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, дало змогу визначити основний перелік педагогічних умов розвитку їх професійної кар'єри з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності. Так, досліджуючи особливості формування готовності студентів до планування професійної кар'єри А. Нагорна (Нагорная, 2011) обґрунтувала комплекс організаційно-педагогічних умов, до якого увійшли: 1) організація навчально-виховної діяльності, яка забезпечує приплив нової інформації про професію, про кар'єрний розвиток, про професійні позиції та ролі, про їхні вимоги до людини; 2) уведення кар'єрно-професійного контексту в зміст навчання, як в процесі освітньої діяльності академічного типу, так і під час навчально-професійної діяльності; 3) використання методів і форм контекстного і активного навчання, адекватних цілям і етапам формування готовності до планування професійної кар'єри у студентів; 4) актуалізацію суб'єктної позиції особистості студента, що вимагає від самого студента особистісної активності, участі в становленні себе як майбутнього фахівця, розвитку професійної самосвідомості; 5) врахування особистісних досягнень студентів в освітньому процесі, що підвищує значущість ставлення особистості до своїх досягнень в умовах самооцінки і оцінки їх навколишніми; 6) створення ситуацій успіху та стимулювання рефлексії в ситуаціях неуспіху в освітньому процесі, що сприяє розвитку особистості та дає змогу бути суб'єктом власної діяльності; 7) реалізація індивідуальної траєкторії процесу формування готовності до планування професійної кар'єри, що базується на рівні розвитку суб'єктних і особистісних характеристик студентів (Нагорная, 2011, с. 9).

Теоретично цінним для нашого дослідження є напрацювання Ю. Котеневої (Котенева, 2016, с. 112), яка виокремила педагогічні умови формування уявлень про професійну кар'єру студентів педагогічного коледжу в процесі фахової підготовки, а саме:

1) контекстне включення до змісту фахових дисциплін інформаційно проблемних і квазіпрофесійних ситуацій, спрямованих на поглиблення вмотивованості та особистісної спрямованості студентів до професійного розвитку, самовдосконалення та кар'єрно-професійного зростання (Котенева, 2016, с. 112);

2) використання кар'єротвірних технологій, форм і методів навчання, необхідних для усвідомлення та прийняття студентами себе в професії вчителя, позитивного сприйняття моделі «Я-професіонал», свого професійного майбутнього (Котенева, 2016, с. 112);

3) залучення студентів до діяльності із самопроєктування професійної кар'єри (Котенева, 2016, с. 112).

Звернімо увагу на умовивід М. Нечепоренко, яка наголосила на важливості у розвитку кар'єри таких аспектів як професійний розвиток та саморозвиток фахівців. Учена обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до професійно-особистісного саморозвитку: формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку; застосування старт-середовища саморозвитку (Нечепоренко, 2019, с. 3-4). Нам імponує те, що сутнісною умовою розвитку кар'єри майбутнього фахівця з вищою освітою Н. Гончарова визначає розвиток здатності до проєктування кар'єри студентів (Гончарова, 2015, с. 268).

Не можемо оминати увагою й дослідження В. Тенетілової (Тенетилова, 2011), яка на основі аналізу дослідження з проблеми забезпечення бізнес-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів в освітньому просторі закладу визначила такі педагогічні умови: 1) наявність інноваційного освітнього простору закладу; 2) здійснення цілеспрямованої підготовки студентів з питань розвитку кар'єри; 3) розроблення та застосування інноваційних форм і методів навчання; 4) розвиток професійно важливих якостей особистості; 5) формування позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності; 6) залучення до професійної діяльності на етапі навчання у закладі освіти; 7) наявність у структурі закладу освіти установ з професійним спрямуванням; 8) соціальна адаптація майбутніх педагогів (Тенетилова, 2011, с. 9-10). Зауважмо, що аналогічні умови пропонує й Н. Пічугова доповнюючи їх певними уточнюючими моментами. Так, розкриваючи умову вмотивованості студентів, авторка наголошує на важливості рефлексії процесів та результатів професійної діяльності особистості (Пічугова, 2009, с. 10-11).

Теоретично значущими для нас є умовиводи В. Лозовецької, яка визначає психолого-педагогічні умови кар'єрного зростання особистості в ринкових умовах діяльності (Лозовецька, 2015, с. 242). До таких умов учена включила:

- сприйняття умов ринкового середовища щодо здійснення професійної діяльності та умов кар'єрного розвитку (Лозовецька, 2015, с. 242);
- самопізнання професійних, особистісних якостей, аналіз сучасних вимог, що висуваються професією до фахівця (Лозовецька, 2015, с. 242);
- формування уявлень про зміст професії та про себе як її представника (Лозовецька, 2015, с. 242);
- усвідомлення відповідальності за результати власної праці, формування відповідного рівня компетентнісної підготовки для того чи іншого виду професійної діяльності (Лозовецька, 2015, с. 242);
- формування відповідної системи ціннісних і кар'єрних орієнтацій (Лозовецька, 2015, с. 242);
- окреслення професійно-орієнтованих цілей і мотивів щодо планування й реалізації кар'єри особистості в умовах ринкового середовища (Лозовецька, 2015, с. 242).

При обґрунтуванні педагогічних умов була встановлена тенденція, що існує два підходи до диференціації педагогічних умов. Як правило вони охоплюють декілька напрямів впливу на досліджуване явище й таких напрямів дослідники визначають від трьох до п'яти. Спираючись на висновки М. Пригодія (Пригодій, 2011, с. 187) структуруємо педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри оберемо за трьома блоками:

- 1) організаційно-методичний – умови, що сприяють підвищенню загальної ефективності освітнього процесу;
- 2) мотиваційно-цільовий – умови, що сприяють адаптації до майбутньої професійної діяльності;
- 3) змістовий – умови визначення змісту підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Щоб визначити оптимальний перелік педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри було використано експертне опитування науково-педагогічних працівників Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, які викладають на кафедрі теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки інженерно-педагогічного факультету (всього 11 осіб). Так, у процесі здійснення експертної оцінки відбувалось обговорення переліку оптимальних педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Схвальний відгук експертів здобув визначений автором статті такий комплекс педагогічних умов, згрупований за вищеназваними блоками, а саме:

- 1) організаційно-методичний блок:
 - наявність відповідних служб, зацікавлених в ефективному плануванні студентами майбутньої професійної кар'єри;
 - здійснення цілеспрямованої підготовки студентів з питань розвитку кар'єри;
 - залучення до професійної діяльності на етапі навчання у закладі освіти;
- 2) мотиваційно-цільовий блок:
 - формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку;
 - формування відповідної системи ціннісних і кар'єрних орієнтацій;
- 3) змістовий блок:
 - введення кар'єрно-професійного контексту у зміст навчання;
 - ознайомлення з вимогами ринкового середовища щодо здійснення професійної діяльності та умов кар'єрного розвитку.

Висновки. Узагальнюючи викладене, слід вказати на важливість здійснення ще на етапі здобуття професії формування готовності майбутніх учителів, зокрема й учителів трудового навчання й технологій, до розвитку професійної кар'єри. Це дасть можливість майбутнім освітянам переконатися у правильності вибору майбутньої професії, визначитися щодо своїх індивідуальних професійних уподобань, опанувати інструментами пошуку свого місця у професійному житті, адаптації на робочому місці, подальшого професійного й кар'єрного розвитку. Виокремлено низку педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання й

технологій до розвитку професійної кар'єри, а саме: 1) наявність відповідних служб, зацікавлених в ефективному плануванні студентами майбутньої професійної кар'єри; 2) здійснення цілеспрямованої підготовки студентів з питань розвитку кар'єри; 3) залучення до професійної діяльності на етапі навчання у закладі освіти (організаційно-методичний блок); 4) формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку; 5) формування відповідної системи ціннісних і кар'єрних орієнтацій (мотиваційно-цільовий блок); 6) введення кар'єрно-професійного контексту у зміст навчання; 7) ознайомлення з вимогами ринкового середовища щодо здійснення професійної діяльності та умов кар'єрного розвитку (змістовий блок).

Перспективи подальших наукових розвідок є експериментальна перевірка результативності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання й технологій до розвитку професійної кар'єри у освітньому процесі педагогічного закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

- Андрущенко, В. П. (Ред.). (2015). *Освіта як ключовий чинник сучасних цивілізаційних процесів. Освітня політика: філософія, теорія, практика*: [монографія]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Бобрицька, В. І. (2015). Ціннісно-мотиваційні аспекти професійної адаптації фахівців з вищою освітою. *Проблеми освіти*, 84, 64-68.
- Братанич, А. А. (2019). Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної підготовки підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
- Гончарова, Н. О. (2015). Кар'єрне проектування як фактор професійної підготовки майбутніх учителів. *Психологія і особистість*, 2 (8), 1, 258-271.
- Канівець, Т. М. (2013). *Формування психологічної готовності студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри*. (Дис. канд. психол. наук). Київ.
- Кільдеров, Д. Е. (2018). *Теоретичні і методичні засади забезпечення якості підготовки майбутніх учителів технологій на основі інтегрованого навчання*. (Дис. д-ра пед. наук). Київ.
- Котенева, Ю. М. (2016). *Формування уявлень про професійну кар'єру у студентів педагогічного коледжу в процесі фахової підготовки*. (Дис. канд. пед. наук). Старобільськ.
- Лозовецька, В. Т. (2015). *Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах*: монографія. Київ.
- Нагорная, А. Г. (2011). *Формирование готовности к планированию профессиональной карьеры у студентов вуза*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Санкт-Петербург.
- Нечепоренко, М. А. (2019). *Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Тернопіль.
- Олефіренко, Т. (2019а). Психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя. В кн. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies. Професійна освіта: методологія, теорія та технології*: зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний вищий навчальний заклад імені Григорія Сковороди» (Вип. 10, с. 207-222). Переяслав-Хмельницький: СКД.
- Олефіренко, Т. О. (2019b). Принципи підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, 4 (160), 24-29.
- Пичугова, Н. П. (2009). *Аналитическая деятельность субъектов образования как средство управления качеством профессиональной подготовки будущих учителей в педагогическом колледже*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Магнитогорск.
- Пригодій, М. А. (2011). *Сучасні аспекти підготовки вчителів технологій*: [монографія]. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.
- Тенетилова, В. С. (2011). *Бизнес-ориентированная подготовка будущих педагогов в инновационном образовательном пространстве вуза*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Орел.

References

- Andrushchenko, V. P. (Ed.). (2015). *Osvita yak kliuchoviy chynnyk suchasnykh tsyvilizatsiinykh protsesiv. Osvitnia polityka: filosofiia, teoriia, praktyka* [Education as a key factor of modern civilization processes. Educational policy: philosophy, theory, practice]: [monohrafiia]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Bobrytska, V. I. (2015). Tsinnisno-motyvatytsiini aspekty profesiinoi adaptatsii fakhivtsiv z vyshchoiu osvitoiu [Value-motivational aspects of professional adaptation of specialists with higher education]. *Problemy osvity* [Problems of education], 84, 64-68 [in Ukrainian].
- Bratanych, A. A. (2019). *Metodychni osnovy osobystisno oriientovanoi informatychnoi pidhotovky pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii u pedahohichnomu universyteti* [Methodical bases of personality-oriented informatics training of future teachers of technologies in pedagogical university]. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].

- Honcharova, N. O. (2015). Kar'ierne proektuvannia yak faktor profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Career design as a factor in the professional training of future teachers]. *Psykholohiia i osobystist [Psychology and personality]*, 2 (8), 1, 258-271 [in Ukrainian].
- Kanivets, T. M. (2013). *Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti studentiv do zdiisnennia maibutnoi profesiinoi kar'ieri [Formation of psychological readiness of students for future professional career]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Kilderov, D. E. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady zabezpechennia yakosti pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnologii na osnovi intehrovanoho navchannia [Theoretical and methodological principles of ensuring the quality of training of future teachers of technology on the basis of integrated learning]*. (D diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Kotienieva, Yu. M. (2016). *Formuvannia uiavlen pro profesiinu kar'ieru u studentiv pedahohichnoho koledzhu v protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of ideas about professional career in students of pedagogical college in the process of professional training]*. (PhD diss.). Starobilsk [in Russian].
- Lozovetska, V. T. (2015). *Profesiina kar'iera osobystosti v suchasnykh umovakh [Professional career in modern conditions]: monohrafiia*. Kyiv [in Ukrainian].
- Nagornaia, A. G. (2011). *Formirovanie gotovnosti k planirovaniu professionalnoi karery u studentov vuza [Formation of readiness for planning a professional career among university students]*. (Extended abstract of PhD diss.). Sankt-Peterburg [in Russian].
- Necheporenko, M. A. (2019). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov do profesiino-osobystisnoho samorozvytku [Formation of readiness of future teachers of foreign languages for professional and personal self-development]*. (Extended abstract of PhD diss.). Ternopil [in Ukrainian].
- Olefirenko, T. (2019a). Psykholoho-pedahohichnyi analiz fenomenu profesiinoi kar'ieri vchytelia [Psychological and pedagogical analysis of the phenomenon of a teacher's professional career]. In *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies: zb. nauk. prats DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad imeni Hryhoriia Skovorody»* (Is. 10, pp. 207-222). Pereiaslav-Khmelnyskyi: SKD [in Ukrainian].
- Olefirenko, T. O. (2019b). Pryntsypy pidhotovky maibutnikh uchyteliv do pobudovy profesiinoi kar'ieri [Principles of training future teachers to build a professional career]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Bulletin of the Taras Shevchenko National University "Chernihiv Collegium"]*, 4 (160), 24-29 [in Ukrainian].
- Pichugova, N. P. (2009). *Analiticheskaia deiatelnost subektov obrazovaniia kak sredstvo upravleniia kachestvom professionalnoi podgotovki budushchikh uchitelei v pedagogicheskom kolledzhe [Analytical activity of educational subjects as a means of managing the quality of professional training of future teachers in a pedagogical college]*. (Extended abstract of PhD diss.). Magnitogorsk [in Russian].
- Pryhodi, M. A. (2011). *Suchasni aspekty pidhotovky vchyteliv tekhnologii [Modern aspects of technology teacher training]: [monohrafiia]*. Chernihiv: ChNPU imeni T. H. Shevchenka [in Ukrainian].
- Tenetilova, V. S. (2011). *Biznes-orientirovannaia podgotovka budushchikh pedagogov v innovatcionnom obrazovatelnom prostranstve vuza [Business-oriented training of future teachers in the innovative educational space of the university]*. (Extended abstract of PhD diss.). Orel [in Russian].

OLEFIRENKO T.

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

PEDAGOGICAL PREREQUISITES FOR TRAINING THE PRE-SERVICE TEACHERS OF HANDICRAFTS AND TECHNOLOGY TO BE READY TO SELF-DEVELOP THEIR PROFESSIONAL CAREER

The article substantiates the importance of training pre-service teachers of handicrafts and technology to be ready to develop their professional career as a prerequisite for students to determine their individual professional preferences at the stage of higher education, master the tools of finding the niche in their professional life, adaptation in the workplace, further professional and career development, etc. The study reveals the scientists' approaches to the analysis of the specifics of training future teachers of handicrafts and technology, which allowed to specify the check-list of pedagogical prerequisites for the development of their professional careers, taking into account the specifics of their future professional activities. Using the method of expert evaluations, a survey was administered to the research and teaching staff of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov, who work for the Department of Theory and Methods of Technological Education, Drawing and Computer Graphics of the Faculty of Engineering and Pedagogy (11 people), whose the purpose was to provide an expert evaluation of the list of optimal pedagogical prerequisites for readiness of the preservice teachers of handicrafts and technology for the career development. A number of pedagogical prerequisites for the training of future teachers of handicrafts and technology to be ready for the development of professional careers were categorised in blocks such as follows: organizational and methodological (availability of appropriate bodies interested in effective planning of students' future professional careers; purposeful training of students on their career self-development; involvement in professional activities at the stage of study in an educational institution); motivational and goal-setting (fostering motivation for professional and personal self-development; formation of the adequate system of value and career orientations); contextual (introduction of career-professional context in the content of training;

acquaintance with requirements of the market environment concerning realization of professional activity and conditions of career development).

Key words: *pedagogical prerequisites, pre-service teachers of handicrafts and technologies; career development*

Стаття надійшла до редакції 17.05. 2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247107>

УДК 016:929]:37.01:001-051

ТЕТЯНА ПАВЛЕНКО

Державна-науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, Київ, Україна

НАУКОВЦІ-ОСВІТЯНИ УКРАЇНИ НА СТОРІНКАХ БІОБІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ

У статті розглянуто пріоритетний напрям науково-бібліографічної діяльності провідних освітянських бібліотек – методику укладання, наповнення та видання серійних персональних (біобібліографічних) покажчиків провідних учених України, праць професорів і викладачів закладів вищої освіти.

Висвітлено роль біобібліографічних покажчиків у процесі пошуку документів про основні публікації відомих діячів освіти – достовірного джерела історико-біографічних досліджень, які полегшують пошук наукової інформації, дають повне уявлення про сучасний і минулий стан досліджень, окреслюють їхню майбутню тематику, дають змогу задовольняти інформаційні потреби користувачів із конкретної теми. Здійснено аналіз різних за формою, структурою, змістом серійних персональних покажчиків Акцентовано увагу на ролі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у підготовці та виданні біобібліографічних покажчиків, в яких відображено творчу спадщину видатних учених та впровадження їх творчих ідей у педагогічній діяльності.

Ключові слова: *бібліографія, персональний покажчик, біобібліографія, інформаційний ресурс*

Постановка проблеми: В епоху постійного зростання обсягів інформації суспільство приходять до усвідомлення того, що дедалі важче орієнтуватися в інформаційному потоці.

Найбільш оптимальною формою джерел для задоволення потреби суспільства в пошуку інформації про розвиток окремих галузей науки та освіти можуть бути праці бібліографічного характеру, зокрема персональні покажчики вчених-освітян України.

Українська наука потребує системного бачення й поцінування її здобутків. Цього потребує і суспільство, яке не може ефективно розвиватись, не знаючи, чим воно володіє. Тому створення бібліографічної продукції та власних баз даних є одним із провідних напрямів діяльності освітянських бібліотек.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бібліографічні покажчики є важливою складовою інформаційних ресурсів освітянських бібліотек. Про актуальність бібліографічних покажчиків сьогодні свідчать численні публікації провідних українських і зарубіжних вчених, зокрема О. Дікунової, Т. Добко, В. Кононенко, О. Коршунова, О. Лебедюк, В. Лутовинової, Ю. Остапчук, Л. Пономаренко, П. Рогової, Л. Самчук, Л. Трачук, В. Хівренко, Г. Швецової-Водки, О. Яценка та ін.

Зокрема, Т. В. Добко висвітлювала роль бібліографічних покажчиків у системі довідково-бібліографічної діяльності, тенденції видання науковими бібліотеками України бібліографічних покажчиків і сучасний стан розвитку бібліографічних ресурсів (Добко, 2016, с. 499).

У працях Л. О. Пономаренко розглянуто науково-теоретичні засади та практику створення бібліографічних покажчиків Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (Пономаренко, 2008, с. 160-172; 2020, с. 81-82).

Змістовому наповненню бібліографічних покажчиків та їх ролі у забезпеченні інформаційних потреб користувачів присвячена праця Л. І. Самчук (Самчук, 2017, с. 188-195).

На думку О. П. Коршунова, персональна бібліографія має ознаки як галузевої, так і універсальної бібліографії, характеризує персональну бібліографію як таку, що має своїм безпосереднім об'єктом твори певної особи та літературу про неї (Коршунов, 2009).